

JURICA JURJEVIĆ*, SILVIJA PEJAKOVIĆ-ĐIPIĆ**

Policijski aspekti sigurnosti štićenih osoba

Sažetak

Autori u radu istražuju osiguranje najviših državnih dužnosnika koje je u funkciji zaštite državnih institucija. Sustav sigurnosti demokratske države mora pružiti odgovarajuću zaštitu i sigurnost osobama koje su, sukladno s domaćim i međunarodnim pravom, određene kao štićene osobe. Zbog svoje povjerljive prirode i malog broja policijskih službenika koji ovaj posao obavljaju, ova je vrsta policijskog posla nedostupna širem krugu policijske struke i javnosti u cjelini. Autori razmatraju teorijske elemente sigurnosti i zaštite s ciljem njegova približavanja ostalim dionicima sigurnosti. Definiran je pojam i kategorije štićene osobe, cilj i svrha njihova osiguranja te vrste ugroza, s posebnim osvrtom na atentate kao najteže oblike ugrožavanja. Sažetim povijesnim pregledom najpoznatijih svjetskih atentata stavljen je naglasak na kontekst vremena u kojem su se dogodili i utjecali na budući razvoj događaja u regionalnim i svjetskim razmjerima. Autori istražuju povijesni razvoj policijske zaštite štićenih osoba u Hrvatskoj, zakonski okvir i policijske ovlasti te položaj i zadacé hrvatske jedinice zadužene za sigurnost štićenih osoba u Ministarstvu unutarnjih poslova (Uprava za posebne poslove sigurnosti).

Glavne riječi: štićena osoba, neposredno osiguranje, sigurnost, atentat, državni dužnosnik.

1. UVOD

Zaštita i osiguranje nositelja državne vlasti slabo je istraženo područje o kojem je malo pisano, djelomično zbog osjetljivosti pitanja koja se pri tome pojavljuju; a djelomično zbog činjenice da su podaci i informacije o tome teško dostupni javnosti. U domaćim i međunarodnim okvirima manjak stručnih i znanstvenih izvora čini ovu temu još nedostupnijom užoj, stručnoj zajednici i široj javnosti. Do sada su o ovoj i srodnim temama pisali *Bjeličić* i *Solomon*

* Jurica Jurjević, voditelj poslova prevencije, sigurnosti i integriteta, Hrvatski nogometni savez, Zagreb, Hrvatska

** dr. sc. Silvija Pejaković-Đipić, predavač, Visoka policijska škola, MUP RH, Zagreb, Hrvatska.

koji su analizirali atentate i sigurnost štićenih osoba;³ *Kalem* je pisao o poslovima privatne zaštite štićenih osoba i objekata;⁴ *Moratić i Ahić* (Sarajevo, Bosna i Hercegovina) pisali su o neposrednoj zaštiti VIP osoba;⁵ *Družeta i Vučetić* istraživali su kondicijsku pripremljenost Oružanih snaga, dio kojih se bavi i zaštitom VIP osoba (Vod za zaštitu VIP osoba).⁶ *Gržin i Marić* su se, analizirajući pravnu regulaciju bespilotnih letjelica, osvrnuli na mogući napad takvim letjelicama na štićene osobe te su, između ostaloga, zaključili kako je potrebno u mjere osiguranja štićenih osoba i objekata uključiti učinkovita sredstva za otkrivanje i obranu od njih.⁷ *Spalević i Konatar* (Crna Gora) pisali su o napadima na crnogorske visoke državne dužnosnike kroz povijest.⁸ *Karas* se osvrnuo na videosnimke koje su obuhvatile i štićene osobe.⁹ *Pilipović i Daničić* (Srbija) obradili su zakonske osnove, potrebna znanja i vještine, te etičke standarde i način obavljanja poslova tjelohranitelja.¹⁰ Međutim, u Hrvatskoj ne postoji rad koji bi obuhvatio zakonske, policijske i kaznenopravne aspekte osiguranja štićenih osoba.

U listopadu 2020. godine počinitelj je pucao na policijske službenike koji osiguravaju Banske dvore, sjedište Vlade Republike Hrvatske na Markovu trgu u Zagrebu. Ovaj napad raspršio je iluziju, uvjerenje 'da se to ne može dogoditi'.¹¹ Činjenica da je takav slučaj moguć, te da se u konačnici i dogodio, bila je poticaj za istraživanje. U granicama dozvoljenog i javno dostupnog materijala, rad se bavi analizom odredbi koje se odnose na zaštitu štićenih osoba u važećem policijskom zakonodavstvu. Oskudnoj stručnoj i znanstvenoj literaturi u ovome području doprinijeli su brojni ograničavajući čimbenici, kao što su klasifikacija dokumenata i informacija te diskrecija - koji su nužno vezani uz svaki policijski posao, a prilikom osiguranja štićenih osoba ograničenja su još izraženija. Mali broj izvršitelja koji se bavi ovim poslom također je jedan od ograničavajućih faktora.

Jedan od ciljeva rada jest pojašnjenje važnosti instituta štićene osobe onako kako ga definira međunarodno i domaće pravo, približavanje uloge koju štićene osobe imaju u sustavu nacionalne sigurnosti te obrazlaganje potrebe provođenja mjera i radnji koje policijski službenici poduzimaju prilikom njihova osiguranja. Raspon mjera i radnji koje policija može poduzimati u njihovoj zaštiti opsežan je i zadire u brojna prava građana, a građanima je često nejasna potreba njihova provođenja, kao i pravna osnova na temelju koje se provode. Stoga

³ Bjeličić, I., Solomun, D. (2011). *Elementi sustavne analize atentata i sigurnosti štićenih osoba*, Policija i sigurnost, god. 20, br. 1.

⁴ Kalem, D. (2012). *Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite*. Sigurnost, 54 (1), str. 45-54. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79200>.

⁵ Moratić, Z., Ahić, J. (2015). *Bliska zaštita VIP ličnosti*, Sarajevo, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije univerziteta u Sarajevu, Sarajevo: PERFECTA; VIP – engl. *very important person*, važna osoba.

⁶ Družeta, K., Vučetić, V. (2009). *Bazični i specifični testovi kondicijske pripremljenosti u Oružanim snagama*. Kondicijski trening, Zagreb, br. 2, str. 74-80.

⁷ Gržin, M., Marić, A. (2018). *Pravna regulacija bespilotnih letjelica i mjere sprječavanja zlouporabe u Republici Hrvatskoj s policijskog aspekta*. Policija i sigurnost, 27(1/2018.), str. 163.

⁸ Spalević, Ž., Konatar, L. (2019). *Ugrožavanje državnih dužnosnika u Crnoj Gori*. Policija i sigurnost, 28(3/2019.), str. 255-269.

⁹ Karas, Ž. (2015). *Sudska praksa o zakonitosti dokaza: tajno snimanje sugovornika; vaganje nezakonitih dokaza; snimka nadzora*. Policija i sigurnost, 24(4/2015.), str. 348-360.

¹⁰ Pilipović, V., Daničić, M. (2017). *Telohranitelj, nov statusni simbol - profesionalni izazov*. Civitas, 7(1), str. 32-49.

¹¹ Prvotna kvalifikacija kaznenog djela bila je pokušaj teškog ubojstva policijskog službenika.

bi bilo svrsishodno građanima približiti posao osiguranja šticećenih osoba kao i zakonske okvire koji policijskim službenicima daju ovlasti za provođenje takvih mjera. Navedeno bi moglo biti ostvareno kroz nazočnost policijskih službenika neposrednog osiguranja na raznim događanjima i javnim tribinama, odgovaranjem na javne upite, edukacijom kroz društvene mreže i demistifikacijom određenog dijela mjera koje se provode. Policijski službenici neposrednog osiguranja, čuvajući živote šticećenih osoba koji su im povjereni, štite sigurnost države i ugled institucije koju te osobe predstavljaju.

2. SIGURNOST I ZAŠTITA ŠTICEĆENIH OSOBA

2.1. Pojam sigurnosti

Iako se pojmom sigurnosti znanstvenici bave godinama, završetkom Hladnog rata promijenjena je studija sigurnosti što je dovelo do preispitivanja temeljnih pojmova sigurnosti, moći, sukoba i nacionalne države, navodi *Snyder*.¹² Ujedinjeni su narodi 1994. godine upotrijebili pojam „ljudska sigurnost“ (*human security*) što je pokrenulo raspravu o novoj viziji sigurnosti koja je nastojala osporiti klasične definicije temeljene isključivo na državnom suverenitetu, obrani teritorija i dr., istaknuli su *Martin* i *Owen*.¹³ Sigurnost ljudi predstavila je novu paradigmu sigurnosti i nov način rješavanja problema povezanih sa sukobima, krizom i teškom oskudicom, ali joj je još uvijek konkurirao tradicionalni pristup.¹⁴ Ovaj novi koncept ljudske sigurnosti bio je odmak od tradicionalnog pojma povezanog s vojnim aspektima jer konvencionalni pristup nije mogao objasniti nove prijetnje, ističe *Božinović*.¹⁵ *Paris* pak zaključuje kako ovaj novi pojam ljudske sigurnosti nudi malo praktičnih smjernica za akademike i kreatore politike koji, prilikom donošenja odluka, moraju dati prednost nekim političkim ciljevima.¹⁶ *Williams* ističe kako sigurnost označuje umanjivanje prijetnji za vrijednosti koje cijenimo, osobito onih prijetnji koje mogu ugroziti opstanak određenog referentnog objekta u bliskoj budućnosti.¹⁷ Ovaj autor dalje ističe postojanje dviju dominantnih filozofija sigurnosti: prve koja sigurnost vidi kao sinonim za gomilanje moći (novac, naoružanje, teritorij, vojska i dr.) i druge prema kojoj sigurnost dolazi iz vlasti (predstavlja odnos između različitih sudionika).¹⁸ *Buzan*, slijedeći holistički pristup, govori o pojmu **sustavne sigurnosti** koji obuhvaća individualnu, nacionalnu i međunarodnu sigurnost.¹⁹

¹² Snyder C.A. (1999). *Contemporary Security and Strategy*. In: Snyder C.A. (eds) *Contemporary Security and Strategy*. Palgrave, London, str. 1; https://doi.org/10.1007/978-1-349-27359-1_1.

¹³ Martin, M., & Owen, T. (Eds.). (2013). *Routledge Handbook of Human Security* (1st ed.). Routledge, str. 1., dostupno na: <https://doi.org/10.4324/9781315885926>, pristupljeno 16.09.2021. Program Ujedinjenih naroda za razvoj (*United Nations Development Programme, UNDP*) uključio je izraz “ljudska sigurnost” u svojem Izvješću o ljudskom razvoju iz 1994. godine (*Human Development Report*).

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Božinović, D. (2016). *Globalna sigurnost*. Narodne novine, Zagreb, str. 111-112.

¹⁶ Paris, R. (2001). *Human security: paradigm shift or hot air?*. *International security*, 26(2), str. 102.; dostupno na: <http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/016228801753191141>, pristupljeno 16.09.2021.

¹⁷ Williams, P. D. (Ed.). (2012). *Security studies: An introduction*. Second edition. Routledge; str. 6.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Buzan, B. (1983). *People, States and Fear – The National Security Problem in International Relations*.

2.2. Pojam i kategorije šticeh osoba

Pojam šticeh osobe nema određenu definiciju, barem ne u zakonima koji su temeljna zakonska uporišta za postupanje prilikom osiguranja i zaštite šticeh osoba. Kao dobar primjer može poslužiti zakon koji regulira privatnu zaštitu, gdje su u temeljnim odredbama definirani pojmovi koji imaju isti naziv. Tako Zakonom o privatnoj zaštiti pojedini pojmovi imaju sljedeća značenja:

- *šticeh objekt* – građevinski i drugi objekt, vozilo ili plovilo koji se štite tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom;²⁰
- *šticeh prostor* – područje unutar perimetra u šticeh objektu ili/i izvan šticeh objekta te javne i druge površine koji se štite tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom;²¹
- *šticeh osoba* – fizička osoba kojoj se pruža zaštita tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom.²²

Naša Uredba šticeh osobe dijeli, ovisno o važnosti dužnosti koje obnašaju, u tri kategorije: šticeh osobe I. kategorije, šticeh osobe II. kategorije i šticeh osobe III. kategorije (čl. 10. Uredbe).

Šticeh osobe I. kategorije jesu predsjednik Republike Hrvatske, predsjednik Hrvatskoga sabora, predsjednik Vlade, predsjednik Ustavnog suda, predsjednik Vrhovnog suda, kao i osobe pod međunarodnom zaštitom (čl. 11. st. 1. i 2. Uredbe).²³ Razlikovanje postoji u odnosu na mogućnost odricanja prava na mjere osiguranja i zaštite pa se tako predsjednici Republike, Sabora i Vlade ne mogu odreći njihove primjene; dok se predsjednik Ustavnog i Vrhovnog suda mogu odreći zaštite. Na osobe pod međunarodnom zaštitom primjenjuju se mjere osiguranja i zaštite koje proizlaze iz njihova statusa šticeh osobe kada su u službenom posjetu Republici Hrvatskoj (čl. 11. st. 6. Uredbe). Treba istaknuti kako se mjere osiguranja i zaštite šticeh osoba I. kategorije provode još šest mjeseci nakon prestanka njihove dužnosti, a ovisno o sigurnosnoj procjeni SOA-e, mogu se i produžiti.

Šticeh osobe II. kategorije²⁴ mogu se odreći osiguranja i zaštite, a slično kao i na šticeh osobe I. kategorije koje uživaju međunarodnu zaštitu, i na strane šticeh osobe II. kategorije²⁵ primjenjuju se mjere osiguranja i zaštite kada su u službenom posjetu. Šticeh

Second edition. Wheatsheaf Books LTD. Brighton, str. 247-248.

²⁰ Čl. 2. st. 1. t. 23. Zakona o privatnoj zaštiti, NN 129/20.

²¹ Čl. 2. st. 1. t. 24. Zakona o privatnoj zaštiti, NN 129/20.

²² Čl. 2. st. 1. t. 25. Zakona o privatnoj zaštiti, NN 129/20.

²³ Osobe pod međunarodnom zaštitom jesu: predsjednik ili poglavar strane države, član kolektivnog tijela koji ima funkciju predsjednika ili poglavara, predsjednik parlamenta koji je i u svojoj zemlji šticeh osoba, predsjednik vlade strane države, čelnici pravosudnih tijela stranih država i vodeće osobe međunarodnih organizacija koje imaju status šticeh osobe na temelju međunarodnog prava.

²⁴ Ministar unutarnjih poslova, ministar vanjskih i europskih poslova, ministar obrane, glavni državni odvjetnik, mandatar za sastav Vlade, kandidati za predsjednika Republike Hrvatske u drugom izbornom krugu, novoizabrani predsjednik Republike Hrvatske od dana službene objave rezultata predsjedničkih izbora do dana stupanja na dužnost (čl. 12. st. 1. Uredbe).

²⁵ Strani ministri unutarnjih, vanjskih i poslova obrane ako imaju status šticeh osobe u svojoj zemlji, strani glavni državni odvjetnik koji u svojoj zemlji ima status šticeh osobe te dužnosnici EU-a koji imaju status šticeh osobe na temelju međunarodnog prava (čl. 12. st. 2. Uredbe).

osobe III. kategorije²⁶ također se mogu odreći prava na mjere osiguranja i zaštite koje proizlaze iz njihova statusa. Na strane šticećene osobe III. kategorije²⁷ primjenjuju se mjere osiguranja i zaštite koje proizlaze iz statusa šticećene osobe kada su u službenom posjetu Republici Hrvatskoj.

2.3. Svrha osiguranja šticećenih osoba

Uvažavajući sigurnost svih ljudi, cilj osiguranja šticećenih osoba jest **spriječiti političko nasilje** koje *Rapoport* i *Weinberg* definiraju kao „protuzakoniti fizički napad ili prijetnju prema osobi, imovini, instituciji i simbolima kako bi se uništio, promijenio ili zadržao sustav ili politike“.²⁸ Osim izravnog protuzakonitog napada i prijetnji, cilj je spriječiti i sve druge štetne i negativne posljedice koje ugrožavanje sigurnosti šticećenih osoba može imati na društveni i politički poredak.

Sama svrha pružanja posebne zaštite šticećenim osobama proizlazi iz navedenih definicija te se svrha sigurnosti šticećenih osoba može promatrati kroz dva aspekta, **međunarodni i unutarnji aspekt**. Međunarodni aspekt svrhe sigurnosti šticećenih osoba utemeljen je na činjenici da je, kako navodi *Jurilj*, država najvažniji i najstariji subjekt međunarodnog prava koji u međunarodnom pravnom poretku uživa pravnu i djelatnu sposobnost.²⁹ Iz navedenog proizlazi da visoki dužnosnici upravljaju političkim, tehnološkim, vojnim, ekonomskim i sociokulturnim sustavom jedne države te su kroz povijest upravo zbog toga bili objekt napada. Unutarnji aspekt sigurnosti šticećenih osoba u Republici Hrvatskoj proizlazi iz činjenice da predsjednici Republike, Sabora i Vlade upravljaju sustavom jedne zemlje.³⁰ Najbolji je primjer Vijeće za nacionalnu sigurnost, tijelo zaduženo za razmatranje i procjenu sigurnosnih prijetnji i rizika, te donošenje smjernica i zaključaka o načinima zaštite i ostvarivanju interesa nacionalne sigurnosti,³¹ a čine ga upravo osobe koje su, zbog važnosti dužnosti koju obavljaju, određene kao šticećene osobe. **Sustav domovinske sigurnosti** čine unutarnji poslovi, obrana, sigurnosno-obavještajni sustav, civilna zaštita, vatrogastvo, služba vanjskih poslova i druga tijela koja procjenjuju i eliminiraju sigurnosne rizike važne za nacionalnu sigurnost.³² To je sustav koji se brine o zaštiti i ostvarivanju nacionalnih interesa te je stoga sigurnost šticećenih osoba osnovni preduvjet stabilnosti nacionalne sigurnosti.

²⁶ Predstojnik Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost, glavni ravnatelj policije, ravnatelj Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK-a), načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske, ravnatelj sigurnosno-obavještajnih agencija, kao i članovi uže obitelji (supružnici, roditelji, djeca) šticećenih osoba I. kategorije od dana njihova stupanja na dužnost do dana odlaska s dužnosti (čl. 13. st. 1. i 2. Uredbe).

²⁷ Strani državni dužnosnici koji u svojoj zemlji imaju neku od funkcija domaćih šticećenih osoba III. kategorije te bivši strani državni dužnosnici koji u svojoj zemlji imaju status šticećenih osoba.

²⁸ Rapoport, D. C., Weinberg, L. (Eds.). (2013). *The democratic experience and political violence*. Routledge, str. 5.

²⁹ Jurilj, L. (2017). *Država kao subjekt međunarodnoga prava s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu*, Mostariensia, vol. 21, br. 1, str. 118.

³⁰ Čl. 94.-106.; čl. 70.-93; čl. 108.-113. Ustava Republike Hrvatske, NN 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 05/14.

³¹ Čl. 8. Zakona o sustavu domovinske sigurnosti, NN 108/2017.

³² Čl. 3. st. 1. Zakona o sustavu domovinske sigurnosti, NN 108/2017.

Policijski posao u cjelini ima značajnu ulogu u sustavu nacionalne sigurnosti, a neposredno osiguranje šticećenih osoba čini samo jedan manji dio toga sustava. Policijski službenici u neposrednom osiguranju imaju dva osnovna zadatka, primarni i sekundarni.³³ **Primarni je zadatak** zaštita šticećene osobe od ozljeda i ugrožavanja njezina integriteta ili slobode (ubojstvo, prijetnje ubojstvom, iznuda, otmica i druge vrste fizičkog napada), a **sekundarni je zadatak** zaštita od događaja koji mogu naštetiti časti i ugledu visokog državnog dužnosnika, tzv. reputacijska ugroza.³⁴ Osim toga, njihova je dužnost omogućiti šticećenju osobi nesmetano obavljanje službenih poslova institucije koje obnaša te obavljanje njegovih privatnih aktivnosti.

Pojam **reputacijske ugroze** odnosi se na sve situacije i događaje koji mogu ugroziti ugled institucije i osobe koja se štiti, a policijski službenik neposrednog osiguranja mora ih predvidjeti, diskretno i u kratkom roku analizirati, te, u slučaju potrebe, reagirati. To može biti sprječavanje druženja, fotografiranja i razgovora s počiniteljima kaznenih djela, udaljenje osoba koje su u bilo kakvom sukobu s državom, izbjegavanje mjesta i ugostiteljskih objekata sumnjivih vlasnika, oprez pri davanju izjava novinarima i televizijskim agencijama itd.³⁵ *Moratić i Ahić* navode kako to podrazumijeva i sprječavanje namjernog oštećenja i prljanja odjeće ili ozljeđivanja u javnosti, npr. pljuvanjem, bacanjem predmeta kao što su jaja ili neko drugo voće ili povrće.³⁶ *Benjamin Franklin* je rekao kako je potrebno mnogo dobrih djela da se izgradi dobar ugled, a samo jedno loše da ga se izgubi.³⁷ *Honey* navodi kako se ugled povezuje uz osobu, mjesto ili organizaciju te može biti slučajno narušen, a povreda ugleda uništava poštovanje i status osobe.³⁸ Dalje navodi da je ugled percepcija drugih u očekivanju budućeg ponašanja; osoba ga ne bira sama već ga drugi dodjeljuju pa je njegova kvaliteta odraz kako ga drugi ljudi vide. Svojim ponašanjem može se utjecati na ugled jer je on posljedica postupaka i može postati dio identiteta, a njegova je kvaliteta određena dobrim ili lošim ponašanjem, zaključuje *Honey*.³⁹ U smislu taktike policijskog postupanja, ovaj je zadatak osobito zahtjevan jer incident može biti pokazatelj slabe točke u sustavu osiguranja. Potpuna sigurnost ne postoji, ali kategorizacija šticećenih osoba svakako doprinosi učinkovitosti njihova osiguranja i zaštite.⁴⁰ Iz navedenoga proizlazi da najveći naglasak mora biti na kontinuiranoj usredotočenosti, usmjerenoj pažnji i razumnoj sumnji policijskog službenika.

³³ Moratić, Z., Ahić, J. (2015). *Bliska zaštita VIP ličnosti*, Sarajevo, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije univerziteta u Sarajevu, Sarajevo: Perfecta, str. 89.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Šticećenu je osobu prije dolaska na određeno mjesto potrebno obavijestiti o mogućoj nazočnosti ljudi koji bi mogli ugroziti njegov ugled (alkoholičari, osobe sumnjivog morala i društvenog statusa i sl.). Za vrijeme boravka u inozemstvu, službenog ili neslužbenog, treba paziti na dodatne stvari te surađivati sa sigurnosnim i policijskim službama države posjeta.

³⁶ Moratić, Ahić, 2015., *op. cit.*, str. 89.

³⁷ *It takes many good deeds to build a good reputation, and only one bad one to lose it* (B. Franklin), u: Eccles, R. G., Newquist, S. C., Schatz, R. (2007). *Reputation and its risks*. Harvard Business Review, 85(2), str. 2.

³⁸ Honey, G. (2009). *A Short Guide to Reputation Risk* (1st ed.). Routledge, str. 1. <https://doi.org/10.4324/9781315263618>.

³⁹ *Ibid.*, str. 2, 11.

⁴⁰ Kod šticećenih osoba 1. kategorije postoje unaprijed definirani programi i protokoli koji ograničavaju pristup, popis nazočnih građana, strože mjere osiguranja, kontrola ulaza i sl. Međutim, ni tu ne postoji potpuna sigurnost jer se primjerice osoba može na skupu dovesti u alkoholizirano stanje i pokušati verbalno ili fizički napasti šticećenu osobu. Kod šticećenih osoba 2. kategorije teže je spriječiti reputacijsku štetu jer su uz njih vezane

U posljednjih nekoliko godina niz je situacija koje su se dogodile na međunarodnoj sceni u kojima je, zbog propusta osiguranja, nanesena reputacijska šteta šticećenju osobi. Pojedini od poznatijih primjera u stranim državama jesu:

- napad na predsjednika SAD-a Georgea Busha 2008. godine u Iraku kojeg je napadač, irački novinar, pokušao pogoditi cipelom;⁴¹
- incident u Njemačkoj 2011. godine kada je njemački predsjednik Christian Wulff pogođen jajetom;⁴²
- napad na češkog predsjednika Vaclava Klauza 2012. godine u Češkoj na kojeg je napadač *air soft* pištoljem ispalio nekoliko plastičnih hitaca iz neposredne blizine, a nitko od službenika osiguranja nije to na vrijeme primijetio;⁴³
- incident u Irskoj 2012. godine kada je osiguranje predsjednika SAD-a Baracka Obame zapelo prilikom izlaska vozila iz ambasade.⁴⁴

3. ATENTATI I SIGURNOST ŠTICEĆENIH OSOBA

3.1. Pojam atentata

Atentat (lat. *attentatum*, od *attentare* – pokušati, napasti; engl. *assassination*)⁴⁵ se može promatrati kao „krajnji izraz protesta protiv vladinog režima ili njegovih protivnika, vjerskog ili društvenopolitičkog pokreta, čak i protiv ideje koju atentator smatra mrskom“, navodi *Newton*.⁴⁶ Prema *Poweru*, definicija atentata podrazumijeva da je žrtva iznenađena i izdajnički ubijena bez zakonitog postupka; obično se radi o političkom ubojstvu, iako pojedinca može ubiti i profesionalni ubojica.⁴⁷ *West* ih smatra „neugodnom pojavom koja ima dubok utjecaj

slabije mjere osiguranja pa se teže može utjecati na nazočnost potencijalno problematičnih i sumnjivih osoba.

⁴¹ <https://www.theguardian.com/world/blog/2008/dec/15/georgebush-iraq>, pristupljeno 05.07.2021.; <https://www.washingtonpost.com/nation/2018/12/14/years-ago-an-iraqi-journalist-threw-his-shoes-george-w-bush-instantly-became-cult-figure/>, pristupljeno 05.07.2021.

⁴² <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/8451402/German-president-pelted-with-eggs.html>, pristupljeno 05.07.2021.

⁴³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-19765533>, pristupljeno 05.07.2021.

⁴⁴ <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-13507338>, pristupljeno 05.07.2021.

⁴⁵ Pojam *asasin* potječe od arapske riječi *'assāsin*, množ. od *'assās*, što označuje stražara, čuvara. Prema drugom, manje vjerojatnom značenju, pojam dolazi od arapske riječi *haššāsīn*, a označuje uživaoce hašiša. Prema povijesnim izvorima, Asasini su bili pripadnici Šijita, muslimanskog vjersko-političkog ogranka, koji su tijekom križarskih ratova bili poslani na samoubilačku misiju ubijanja. Osnovao ih je Hasan ibn al-Sabbah krajem 11. st. u Perziji, a djelovali su u Mezopotamiji, Palestini i Siriji, gdje su se sukobljavali s križarima. Polovicom 13. st. uništili su ih Mongoli i egipatski mameluci. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 21. 9. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4126>.) U nekim se izvorima spominje da su ime dobili jer su tijekom ubijanja bili pod utjecajem hašiša, ali ne postoji suglasje o takvom podrijetlu naziva.

⁴⁶ Newton, M. (2014). *Famous Assassinations in World History: An Encyclopedia* (2 volumes), Volume 1: A-P. ABC-CLIO, str. xvii.

⁴⁷ Power, D. J. (1988). *Assassination*. Police J., 61, str. 175. U New Yorku se 1930.-ih godina moglo naručiti ubojstvo osobe za 50 američkih dolara. (*ibid.*)

na politički razvoj mnogih država, a zbog uključenosti stranih ili domaćih obavještajnih agencija, ostaje element tajanstvenosti tko je točno odgovoran⁴⁸. *Bjeličić* i *Solomun* ga definiraju kao najekstremniji oblik političkog nasilja; u užem smislu predstavlja napad i eliminaciju osobe koja ima državnu ili društvenu funkciju; a u širem smislu predstavlja napad na društveni poredak i naciju.⁴⁹ Na tom je tragu i *Modly* koji atentat definira kao „smišljeni, organizirani, politički motiviran kriminalni akt koji je usmjeren na usmrćivanje određene osobe ... koje obavljaju određenu državnu ili društvenu funkciju ili su poznate političke ili javne osobe; njihovom tjelesnom eliminacijom želi se djelovati protiv društvenog uređenja ili sigurnosti neke zemlje“.⁵⁰ Iz navedenog proizlazi da atentat na državnog dužnosnika nije „obično“ ubojstvo poznate političke osobe, već on predstavlja napad na nacionalnu sigurnost i institucije države.

Najčešći su razlozi atentata politički, ekonomski, ideološki, osobni, psihološki ili plaćenički.⁵¹ S druge pak strane, njegovi ciljevi mogu biti promjena odnosa na nacionalnoj, regionalnoj, međunarodnoj ili globalnoj razini. U odredbe međunarodnih ugovora o izručenju uključena je tzv. *atentatorska klauzula* prema kojoj se ubojstvo poglavara države ili člana njegove obitelji ne smatra privilegiranim političkim kaznenim djelom.⁵² Depolitizacija ubojstva predsjednika države prvi je put bila uključena u belgijski Kazneni zakon iz 1855. zbog čega se naziva još i *belgijska klauzula*.⁵³ U ranijem hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, u Krivičnom zakonu iz 1993. i Kaznenom zakonu iz 1997., atentat je bio definiran kao kazneno djelo *ubojstva ili nasilja prema predstavnicima najviših državnih tijela*.

3.2. Atentati kroz povijest

Jedan od najstarijih i najpoznatijih primjera atentata jest ubojstvo rimskog cara Gaja Julija Cezara u 1. st. pr. Kr. kojeg su urotnici izboli noževima. Nakon toga njegov je nasljednik, car Oktavijan August, ustrojio pretorijansku gardu koja je bila u funkciji neposrednog osiguranja vladara.⁵⁴ Niti dvije tisuće godina kasnije, motivi i *modus operandi* atentata nisu se bitno promijenili, a razvoj neposrednog osiguranja postao je složen, zahtjevan i dugotrajan proces koji podrazumijeva kontinuiranu nadogradnju. Prema *Westovoj* kronologiji atentata 20. stoljeća, svake je godine počinjen jedan ili više atentata ili pokušaja atentata na nekog

⁴⁸ West, N. (2017). *Encyclopedia of Political Assassinations*, Rowman & Littlefield, London, str. 1.

⁴⁹ Bjeličić, I., Solomun, D. (2011). *Elementi sustavne analize atentata i sigurnosti šticećenih osoba*, Policija i sigurnost, god. 20, br. 1, str. 21.

⁵⁰ Modly, Šuperina, Korajlić (2008). *Rječnik kriminalistike*, Strukovna udruga kriminalista, Zagreb, str. 40.

⁵¹ Moratić, Ahić, 2015., *op. cit.*, str. 49-51.

⁵² Derenčinović, D. (2005). *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 260-261.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ Bingham, S. J. (1997). *The praetorian guard in the political and social life of Julio-Claudian Rome*, Retrospective Theses and Dissertations, University of British Columbia; dostupno na: <https://open.library.ubc.ca/collections/ubctheses/831/items/1.0099480>, pristupljeno 28.07.2021.; Ciment, J. (2015). *World Terrorism: An Encyclopedia of Political Violence from Ancient Times to the Post-9/11 Era*. Second edition. Volume 1-3. Routledge., str. 41.

dužnosnika i poznatu javnu osobu.⁵⁵ Ovdje su izdvojeni samo neki od poznatijih političkih atentata koji su imali „dubok utjecaj na modernu povijest“.⁵⁶

U novijoj svjetskoj povijesti, prvi značajan atentat zasigurno predstavlja ubojstvo *Abrahama Lincolna*, predsjednika Sjedinjenih Američkih Država, 1865. godine, nakon završetka američkog Građanskog rata.⁵⁷ Motiv atentata bilo je zaustavljanje ukidanja robovlasništva i zaustavljanje procesa rekonstrukcije koja je najzaslužnija za postojanje Sjedinjenih Država kakve jesu danas. Atentat je počinio John Wilkes Booth koji je u to vrijeme bio poznati glumac, istovremeno i špijun Konfederacije, a Lincoln je upućao u kazalištu Ford's Theatre u Washingtonu. U vrijeme atentata na predsjednika Lincolna, njegov jedini službenik neposrednog osiguranja bio je u obližnjem kafiću. Od tada se američka Tajna služba (*US Secret Service*) uključila u osiguranje predsjednika.⁵⁸

Ako je atentat na Lincoln trebao zaustaviti proces ujedinjena Sjedinjenih Američkih Država, onda je atentat koji se dogodio trideset i pet godina kasnije, trebao zaustaviti proces da postanu vodeća svjetska ekonomska i vojna sila. Leon Czolgosz bio je pripadnik anarhističnog pokreta koji se protivio politici imperijalizma koju su provodile Sjedinjene Države. Czolgosz je 1901. godine počinio atentat na američkog predsjednika *Williamu McKinleya*, a dostupni povijesni izvori navode kako je motiv bio ideološkog karaktera.⁵⁹

Atentati koji su promijenili cjelokupnu paradigmu osiguranja šticećenih osoba u zemljama koje imaju globalni utjecaj jesu atentati na još dva američka predsjednika - ubojstvo *Johna F. Kennedyja* 1963. godine u Dallasu⁶⁰ i ranjavanje *Ronalda Reagana* 1981. godine. Okolnosti i motivi ubojstva američkog predsjednika Kennedyja ostali su nepoznati do danas jer je prvoosumnjičeni Lee Harvey Oswald ubijen dva dana nakon atentata.⁶¹ Niz podataka o potencijalnom ubojici, njegovu dvogodišnjem boravku u Rusiji i njegovoj supruzi Ruskinji u hladnoratovsko vrijeme stvorili su cijeli niz teorija o kojima su snimani dokumentarni i igrani filmovi te su napisane brojne knjige i radovi. Tako je atentat na Kennedyja postao poznat kao „majka svih teorija zavjera“.⁶²

Atentat na američkog predsjednika *Ronalda Reagana* počinio je 30. ožujka 1981. godine John Hinckley Jr. koji je htio zadiviti glumicu Jodie Foster kojom je bio opsjednut.⁶³

⁵⁵ West, 2017., *op. cit.*, str. xvii.

⁵⁶ *Ibid.*, str. 4.

⁵⁷ Rees, B., *Living trough American civil war*, 2012., Raintree, str. 62., dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=LFAT-rLMr0kC&pg=PT62&lpg=PT62&dq=John+Parker+Star+Saloon&source=Derencinovic>; Derenčinović, D. (2005). *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 264-265.

⁵⁸ Moratić, Ahić, 2015., *op. cit.*, str. 26. Američka Tajna služba osnovana je 1865. g. kao ogranak Ministarstva financija, ponajprije za borbu protiv krivotvorenja novca. (Moratić, Ahić, 2015., *op. cit.*, str. 159)

⁵⁹ Derenčinović, 2005., *op. cit.*, str. 256.

⁶⁰ Više o tome: Cilinger-Tepeš, Lj. (1965). *Informacija o atentatima i mjerama zaštite istaknutih državnika*, Zagreb: RSUP, Ured za kriminološka ispitivanja.

⁶¹ Više o tome: Posner, G. (2013). *Case closed: Lee Harvey Oswald and the assassination of JFK*. Open Road Media.

⁶² Knight, P. (ed.). (2003). *Conspiracy theories in American history: An encyclopedia* (Vol. 1 – A-L). ABC-CLIO, str. 383.

⁶³ Vidušić, E. (2002). *Sudbonosne minute – terorizam 1972.–2002.*, Naklada Bošković, Split, str. 122-123.

Atentat koji najbolje ilustrira koliko dalekosežne fatalne razmjere može poprimiti političko nasilje jest ubojstvo austrijskog prijestolonasljednika, nadvojvode *Franje Ferdinanda*, 1914. godine u Sarajevu, na teritoriju tadašnje Austro-Ugarske Monarhije. Atentat je organizirala i pripremila teroristička organizacija Mlada Bosna, ogranak Crne Ruke, a izveo ga je atentator Gavrilo Princip.⁶⁴ Austrougarske su vlasti, zbog sumnje u njezinu umiješanost, Srbiji uputile ultimatum, zahtijevajući provođenje vlastite istrage na njezinu teritoriju. Budući da je Srbija odbila taj zahtjev, Austro-Ugarska joj je nedugo nakon toga objavila rat, što je dovelo do izbijanja Prvog svjetskog rata. Tako je sarajevski atentat bio neposredni povod Prvome svjetskom ratu.⁶⁵

Jugoslavenski kralj *Aleksandar I. Karađorđević* upucan je 9. listopada 1934. dok je vozilom prolazio Marseillesom u nazočnosti francuskog ministra vanjskih poslova Louisa Barthoua. Ubio ga je bugarski revolucionar, Vlado Černozemski (Veličko Kerin) koji je ispucao dva metka iz pištolja Mauser. U pokušaju bijega, Černozemski je ubio dva prolaznika dok ga nije ubodom mača svladala i uhitila policija.⁶⁶

Atentat na Svetog Oca, *papu Ivana Pavla II.* počinjen je 20. svibnja 1981., a izveo ga je turski ekstremist Mehmet Ali Agca, pripadnik terorističkog pokreta Sivi Vukovi. Sumnjalo se da iza njega stoji vođa iranske islamske revolucije Ajatolah Homeini, međutim to nikada nije dokazano.⁶⁷ Iako se ne radi o državnom dužnosniku, Sveti je Otac institucija za sebe koja nadilazi državne granice, narode i religije, te uživa posebnu, stvarnu i moralnu, zaštitu cijelog svijeta. Stoga je i atentat na njega bio percipiran kao osobito težak, okrutan i besmislen napad.

Atentat koji je najviše utjecao na razvoj neposrednog osiguranja u zemljama srednje ili manje gospodarske i vojne moći, u koje se može svrstati i Republika Hrvatska, ubojstvo je izraelskog predsjednika Vlade *Yitzhaka Rabina* 1995. godine. Atentat je počinio izraelski aktivist nakon što je Yitzhak Rabin potpisao sporazum s dugogodišnjim neprijateljem Yasserom Arafatom, a počinjen je na mirovnom skupu kojeg je pratio televizijski prijenos.⁶⁸ Pregledom videosnimki i sustavnom analizom atentata, otkriven je propust u provođenju neposrednog tjelesnog osiguranja šticećene osobe, a koji se često koristi kao negativan primjer prilikom provođenja obuke.

Premijer Srbije, *Zoran Đinđić* ubijen je 18. ožujka 2003. snajperskim hicem kada je nakon podneva došao na stražnji ulaz zgrade Vlade u Beogradu na sastanak s Vijećem protiv korupcije, a njegov tjelohranitelj Milan Veruović bio je ranjen.⁶⁹ Atentator Zvezdan

⁶⁴ *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 08.07.2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=54583>; West, 2017., *op. cit.*, str. 29.

⁶⁵ Cilinger-Tepeš, Lj. (1965). *Informacija o atentatima i mjerama zaštite istaknutih državnika*, Zagreb: RSUP, Ured za kriminološka ispitivanja, str. 3.

⁶⁶ West, 2017., *op. cit.*, str. 11. Ovaj atentat je jedan od prvih koji je bio snimljen televizijskom kamerom, snimka dostupna na: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File%3A1934-10-17_King_Alexander_Assassination.ogv.

⁶⁷ Više o tome: Gordon, T. (2010). *Gideon's Spies - the Inside Story of Israel's Legendary Secret Service the Mossad*, JR Books Ltd.; Vidušić, E. (2002). *Sudbonosne minute – terorizam 1972.–2002.*, Naklada Bošković, Split, str. 128-134.; Derenčinović, D. (2005). *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 253.

⁶⁸ Wilkinson, P. (2002). *Terorizam protiv demokracije – Odgovor liberalne države*, Golden marketing, Zagreb, str. 78., 101.

⁶⁹ West, 2017., *op. cit.*, str. 59.

Jovanović bio je pripadnik srbijanske Jedinice za specijalne operacije, tzv. Crvene beretke, a zapovjednik Jedinice bio je Milorad Luković Ulemek.⁷⁰ Slučaj ubojstva Zorana Đinđića poseban je iz mnogo razloga, od profesionalnog načina počinjenja, motiva, počinitelja te vjerojatnih nalogodavaca koji nisu nikada optuženi.⁷¹

Atentat na bivšu pakistansku premijerku *Benazir Bhutto* počinjen je 27. prosinca 2007., nakon predizbornog skupa u Rawalpindiju dok se Bhutto vozila u povorci automobila.⁷² Nakon skupa, Bhutto je ušla u blindirano vozilo, ali je izvirila kroz krovni prozor kako bi mahнула okupljenima. Tada je dobila nekoliko hitaca u glavu i vrat, nakon čega je ubojica aktivirao bombu, navodi *Muñoz*.⁷³ Drukčije pak navodi *West* prema kojem je smrt uzrokovala eksplozija bombe od koje je Bhutto naglo udarila glavom u šasiju blindiranog vozila dok je virila glavom i ramenima kroz krovni prozor.⁷⁴ Pakistanska Vlada je objavila kako je provjerom komunikacije utvrđeno da je ubojstvo naručio Baitullah Mehsud, vođa pakistanskih talibana.⁷⁵

3.3. Atentati značajni za hrvatsku povijest

Svakako najpoznatiji atentat u hrvatskoj povijesti jest ubojstvo *Stjepana Radića*. Na sjednici Narodne skupštine u Beogradu 20. lipnja 1928. godine ustrijeljeni su Stjepan Radić, njegov brat Pavao Radić, dr. Đuro Basariček, Ivan Grandža i Ivan Pernar. Stjepan Radić je umro naknadno, 8. kolovoza 1928. godine, od posljedica ranjavanja. Ovaj je atentat trebao usmrtniti najvažnije članove Seljačko-demokratske koalicije. Svetozar Pribičević je također trebao biti ubijen, ali ga je od smrti spasio dr. Basariček, navodi *Kolar-Dimitrijević*. Radikali su mrzili Pribičevića zbog njegove suradnje sa Stjepanom Radićem i planova koje su imali za Hrvatsku, te je nakon toga morao pobjeći u inozemstvo kako ne bi bio ubijen, bilježi *Kolar-Dimitrijević*.⁷⁶

Za razvoj moderne hrvatske povijesti i demokracije značajan je napad na zgradu Vlade Republike Hrvatske u Zagrebu kojeg su 7. listopada 1991. godine počinile zračne snage Jugoslavenske narodne armije s ciljem eliminacije predsjednika *dr. Franje Tuđmana* i njegovih suradnika. Napadači su željeli zaustaviti i spriječiti samostalnost i neovisnost Republike Hrvatske koja je nastupila sljedećega dana, 8. listopada 1991., kada je Hrvatski sabor jednoglasno donio Odluku o raskidu svih državnopravnih veza Republike Hrvatske s ostalim republikama i pokrajinama SFRJ. Pitanje je kako bi danas izgledala hrvatska stvarnost da su napadači uspjeli ostvariti svoj plan i ubiti predsjednika.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Cilj je bio očit i uspješan jer je Đinđićevom eliminacijom Srbija zaokrenula državnu politiku u radikalnom smjeru i vrlo brzo došlo je do promjene vlasti. Ovaj je atentat eklatantan primjer posljedica koje politička eliminacija državnika može imati; zaokret državne politike u potpuno suprotnom smjeru.

⁷² Muñoz, H. (2013). *Getting Away with Murder: Benazir Bhutto's Assassination and the Politics of Pakistan*. W. W. Norton & Company, str. 32.

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ West, 2017., *op. cit.*, str. 26.

⁷⁵ Muñoz, 2013., *op. cit.*, str. 34.

⁷⁶ Kolar-Dimitrijević, M. (2018). *Višestruki razlozi atentata na vođu HSS-a Stjepana Radića 1928. godine (U povodu obilježavanja 90-godišnjice atentata u Narodnoj skupštini u Beogradu)*. Cris, XX (1), str. 14. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/216396>.

3.4. Zaključno o atentatima

Iz navedenog proizlazi kako nijedna država svijeta, politički sustav i oblik vladavine nisu bili pošteđeni nasilne eliminacije visokih državnih dužnosnika i poznatih osoba. Uzimajući u obzir njihovu učestalost tijekom 20. stoljeća, moglo bi se zaključiti kako atentati nisu rijetka pojava. Uvažavanje povijesnih činjenica i spoznaja doprinijelo je kvalitetnijem planiranju mjera i radnji koje se danas provode u neposrednom osiguranju šticeenih osoba. Proučavanje izvora ugrožavanja, osobina počinitelja, neposrednih počinitelja i posrednih naručitelja djela, načina počinjenja, uporabljenih sredstava počinjenja, mjesta, vremena i drugih okolnosti počinjenja, može biti neprocjenjiv povijesno-stručni izvor informacija. Kao što je već istaknuto, potpuna sigurnost ne postoji, stoga bi bilo pretenciozno tvrditi kako je moguće apsolutno jamčiti za sigurnost života osoba koje uživaju posebnu policijsku zaštitu. Povijesne činjenice svojim nas primjerima uče kako je, i uz najbolje moguće mjere osiguranja, moguće ugroziti život šticeene osobe. Službe sigurnosti i policijska tijela nadležna su da takav rizik i povredu, ukoliko do njih i dođe, svedu na minimum.

4. POLICIJSKA ZAŠTITA ŠTICEENIH OSOBA U HRVATSKOJ

4.1. Povijesni razvoj policijske zaštite šticeenih osoba

Razvoj osiguranja osoba, koje danas nazivamo šticeenima, u Republici Hrvatskoj počeo je 1991. godine kada je Zakonom o unutarnjim poslovima, **Služba za zaštitu ustavnog poretka** bila određena kao organizacijska jedinica za otkrivanje i sprječavanje djelatnosti usmjerenih na podrivanje ili rušenje ustavnog poretka i ugrožavanje sigurnosti zemlje.⁷⁷ Državni su dužnosnici, kao Ustavom utvrđene vrijednosti, bili zaštićeni u Krivičnom zakonu iz 1993. godine kroz kaznena djela ubojstva predstavnika najviših državnih tijela⁷⁸ i nasilja prema predstavnicima najviših državnih tijela.⁷⁹ Na taj je način napad na život onoga tko obnaša dužnost predsjednika Republike, predsjednika Sabora i predsjednika Vlade bio okvalificiran kao ugrožavanje Ustavom utvrđenog državnog i društvenog ustrojstva i sigurnosti Republike Hrvatske.

Na području policijskog zakonodavstva, značajnije su promjene nastupile donošenjem Zakona o policiji 2000. godine kada se prvi put zakonom utvrđuju policijski poslovi. Međutim, policijski posao osiguranja šticeenih osoba nije bio eksplicitno naveden, već se podvodio pod *druge poslove određene zakonom*.⁸⁰ Uredbom o utvrđivanju poslova protuobavještajne zaštite i

⁷⁷ Čl. 13. Zakona o unutarnjim poslovima, NN 29/91.

⁷⁸ Čl. 233. Krivičnog zakona (NN 32/93.) Ubojstvo predstavnika najviših državnih tijela - Tko u namjeri ugrožavanja Ustavom utvrđenog državnog i društvenog ustrojstva i sigurnosti Republike Hrvatske liši života predsjednika Republike, predsjednika Sabora Republike Hrvatske ili predsjednika Vlade Republike Hrvatske, kaznit će se zatvorom najmanje deset godina ili zatvorom od dvadeset godina. (Kurziv dodan)

⁷⁹ Čl. 234. st. 1. Krivičnog zakona (NN 32/93.) Nasilje prema predstavniku najvišega državnog tijela – Tko u namjeri ugrožavanja Ustavom utvrđenog državnog i društvenog ustrojstva ili sigurnosti Republike Hrvatske izvrši otmicu osobe iz članka 233. ovoga Zakona ili prema njoj ili bliskoj joj osobi počini drugo nasilje, kaznit će se zatvorom najmanje tri godine. (Kurziv dodan)

⁸⁰ Čl. 3. Zakona o policiji, NN 129/00.

osiguranja određenih osoba, objekata i prostora iz 2003. godine bio je stvoren temelj za pravno reguliranje zaštite i osiguranja, u ovom slučaju, *određenih osoba*.⁸¹ Prva verzija Uredbe imala je određenih nedostataka te je naknadno dva puta mijenjana, ali u dijelu ove vrste policijskog posla i dalje nije bila dovoljno određena.⁸² Poslovi osiguranja i zaštite šticećenih osoba, objekata i prostora prvi se put definiraju kao *policijski poslovi Zakonom o policijskim poslovima i ovlastima iz 2009. godine* u čl. 3. st. 1. t. 12.⁸³

4.2. Zakonski okvir i pojedine policijske ovlasti u neposrednom osiguranju

Svi policijski poslovi provode se primjenom policijskih ovlasti,⁸⁴ a temeljni zakonski okvir djelovanja policije u neposrednom osiguranju šticećenih osoba utemeljen je na dva zakonska akta i jednome podzakonskom aktu: Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: ZSOSRH),⁸⁵ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (u daljnjem tekstu: ZPPO)⁸⁶ i Uredba o određivanju šticećenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja (u daljnjem tekstu: Uredba).^{87, 88}

Djelovanje Sigurnosno - obavještajne agencije (SOA) na području Republike Hrvatske usmjereno je na sprječavanje aktivnosti ili radnji koje se poduzimaju radi ugrožavanja ustavnog poretka, ugrožavanja sigurnosti državnih tijela, građana i nacionalnih interesa

⁸¹ Uredba o utvrđivanju poslova protuobavještajne zaštite i osiguranja određenih osoba, objekata i prostora, NN 83/2003.

⁸² Knjiga *Taktika policijskog postupanja* (Grigoleit, Štrk, Wulff) iz 2005. godine postaje prva stručna literatura u hrvatskom policijskom obrazovnom sustavu koja spominje ovu vrstu posla.

⁸³ Čl. 3. st. 1. t. 12. „*osiguranje i zaštita osoba, objekata i prostora*“, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09.

⁸⁴ Čl. 3. st. 2. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09., 92/14., 70/19.

⁸⁵ Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske, NN 79/06., 105/06.

⁸⁶ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09., 92/14., 70/19.

⁸⁷ Uredba o određivanju šticećenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, NN 46/13., 103/14., 151/14., 10/16., 99/16. i 131/20.

⁸⁸ Nakon napada na sjedište Vlade na Markovu trgu u Zagrebu u listopadu 2020., Vlada je predložila dopunu Uredbe u dijelu koji se odnosi na određivanje šticećenih objekata i prostora. Tako u Obrazloženju Vladinog Prijedloga stoji kako je „u cilju sprječavanja pristupa osoba i vozila koje mogu predstavljati sigurnosnu ugrozu, na prostoru ispred objekata Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske te otklanjanja opasnosti za šticećene osobe i građane, od 12. listopada 2020. godine privremeno ograničen pristup i kretanje dijelom Trga sv. Marka i Freudenreichovom ulicom za sve osobe koje za to nemaju opravdani razlog, poradi čega su, dio prostora Trga sv. Marka i Freudenreichova ulica, ograđeni tehničkim preprekama (gelenderima). Stoga se ...predlaže da se ovom Uredbom kao šticećeni prostor I. kategorije odredi prostor u neposrednom okruženju sjedišta Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske, i to: 1.2 metra od vanjskog ruba objekta Hrvatskog sabora sa sjeverne istočne i južne strane; 1.2 metra od vanjskog ruba objekta Vlade Republike Hrvatske sa sjeverne i zapadne strane; prostor Trga sv. Marka u Zagrebu između istočne strane objekta Vlade Republike Hrvatske, zapadne strane objekta Hrvatskog sabora te sjevernog i južnog kolnika na Trgu sv. Marka; Freudenreichova ulica i dio južnog kolnika Trga sv. Marka od Freudenreichove ulice do Ćirilometodske ulice;“ *Prijedlog uredbe o dopuni Uredbe o određivanju šticećenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja*, Vlada RH, Zagreb, 26. studenoga 2020.

putem ugrožavanja sigurnosti najviših državnih dužnosnika te šticećenih objekata i prostora.⁸⁹ Osiguranje i zaštita osoba, objekata i prostora jedan je od policijskih poslova (čl. 3. st. 1. t. 12. ZPPO-a), a Uredbom je uređeno određivanje šticećenih osoba, objekata i prostora, provođenje osiguranja i njihove zaštite te međusobne obveze i suradnja sigurnosno-obavještajnih agencija s nadležnim ustrojstvenim jedinicama MUP-a, drugim državnim tijelima i organizatorima određenih događanja (čl. 1. st. 1.).

Policijski službenici u neposrednom osiguranju šticećenih osoba imaju na raspolaganju sve policijske ovlasti propisane ZPPO-om. Ono što ih izdvaja jest ovlast uporabe posebnih motornih vozila kao sredstva prisile iz čl. 89. ZPPO-a kojom je propisano kako se posebna motorna vozila mogu koristiti i kao **sredstvo prisile prilikom osiguranja šticećenih osoba** ako uporabom drugih sredstava prisile nije moguće zaštititi život šticećene osobe.⁹⁰ Koje će to okolnosti biti, pitanje je situacijske procjene i diskrecijske odluke policijskog službenika prilikom izvršenja poslova. Ova ovlast kojom službena policijska vozila tijekom osiguranja šticećenih osoba postaju sredstvo prisile malo je poznata javnosti zbog čega u praksi nerijetko dolazi do nerazumijevanja građana.

Posebna motorna vozila, definirana Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (u daljnjem tekstu: ZSPC) kao *vozila pod pratnjom*, jesu vozila koja prate policijski službenici u posebnim policijskim vozilima opremljenim uređajima za davanje posebnih zvučnih i svjetlosnih znakova crvene i plave boje, ali i ta policijska vozila za vrijeme davanja tih znakova.⁹¹ Vozač koji na cesti susretne vozilo ili kolonu vozila pod pratnjom ili ako oni njega sustignu, mora zaustaviti svoje vozilo i držati se naredbi koje mu daju osobe iz pratnje.⁹² U tom smislu, vodeći brigu o drugim vozilima u prometu, ovlaštene osobe imaju pravo prednosti prolaska i na njih se ne primjenjuju odredbe ZSPC-a o ograničenju brzine, o zabrani pretjecanja i obilaženja kolone vozila ili na pješačkom prijelazu, o prelaženju iz trake u traku, o zabrani presijecanja kolone pješaka te obvezi vezivanja sigurnosnim pojasom, niti su se dužni kretati jedno iza drugog.⁹³ Na vozila pod pratnjom ne primjenjuju se ni odredbe o strani kretanja vozila, o uključivanju u promet, o zaustavljanju i parkiranju te polukružnom okretanju, a pješaci su se dužni ukloniti dok vozila prođu.⁹⁴ Građani se sa šticećenim osobama najčešće susreću upravo u prometu, a nepoznavanje ovih odredbi ZSPC-a kod dijela ljudi izaziva neugodne reakcije zbog primijenjenih policijskih ovlasti. Smanjenje ovakvih situacija moglo bi se ostvariti dodatnim upoznavanjem javnosti s ovlastima koje policijski službenici mogu zakonito primijeniti.

⁸⁹ Čl. 47. st. 2. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske, NN 79/06., 105/06.

⁹⁰ Čl. 89. Uporaba posebnih motornih vozila prilikom osiguranja šticećenih osoba, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09., 92/14., 70/19.

⁹¹ Čl. 148. st. 1. Zakona o sigurnosti prometa na cestama, NN 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15., 108/17., 70/19., 42/20.

⁹² Čl. 148. st. 2. ZSPC.

⁹³ Čl. 148. st. 3. ZSPC.

⁹⁴ Čl. 148. st. 4. i 5. ZSPC.

4.3. Osiguranje šticećenih osoba u ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova

Za obavljanje policijskih poslova osiguranja i zaštite šticećenih osoba, objekata i prostora u Republici Hrvatskoj nadležna je **Uprava za posebne poslove sigurnosti** (u daljnjem tekstu: UPPS) u Ministarstvu unutarnjih poslova.⁹⁵ Unutar UPPS-a ustrojene su tri Službe, svaka za obavljanje određenih poslova osiguranja, i to: Služba za neposrednu zaštitu,⁹⁶ Služba za zaštitu šticećenih objekata⁹⁷ te Služba za zaštitu diplomatskih misija.⁹⁸ Osiguranjem i zaštitom šticećenih osoba bavi se **Služba za neposrednu zaštitu** koja organizira, koordinira i provodi mjere neposredne tjelesne zaštite i motorizirane pratnje domaćih i stranih šticećenih osoba, prikuplja i obrađuje podatke i saznanja od interesa za sigurnost šticećenih osoba, analizira obavljene poslove i zadaće te, između ostaloga, kontinuirano skrbi o edukaciji svojih policijskih službenika (čl. 120. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a).

Svaki posao osiguranja šticećene osobe započinje zaprimanjem informacije o određenoj aktivnosti šticećene osobe (npr. sudjelovanju na konferenciji, kulturnoj ili gospodarskoj priredbi, političkom skupu i sl.), bilo putem službi protokola ili službenika neposrednog osiguranja, nakon čega se traži i izrađuje **sigurnosna prosudba SOA-e**. Agencija u prosudbi navodi moguće ugroženosti, obavlja sigurnosne provjere svih osoba koje mogu neposredno pristupiti šticećenj osobi te primjenjuje protuprislušnu zaštitu prostora koji će osoba trajno koristiti, najčešće njezina ureda (čl. 4. st. 1. Uredbe). Na temelju te prosudbe, UPPS dalje provodi različite mjere, kao što su operativno-sigurnosno preventivne mjere, neposredno tjelesno osiguranje, motorizirana pratnja, unutarnje i vanjsko osiguranje objekata i prostora, osiguranje trase kretanja, operativne i fizičke mjere u prometu, protueksplozijski pregled, zdravstveno-

⁹⁵ Čl. 119. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a definira poslove UPPS-a: usklađuje provedbu mjera zaštite i osiguranja šticećenih osoba, objekata i prostora, organizira i provodi neposrednu tjelesnu zaštitu šticećenih osoba, organizira i provodi osiguranje prostora i objekata u kojima borave šticećene osobe, organizira i provodi osiguranje objekata diplomatskih misija i konzularnih ureda, na temelju operativnih potreba organizira i provodi osiguranje i drugih objekata od sigurnosnog interesa, prikuplja i obrađuje podatke, obavijesti i saznanja od interesa za sigurnost šticećenih osoba, objekata i prostora, organizira i provodi mjere zdravstveno-higijenske i tehnološke zaštite, organizira i provodi mjere protueksplozijske zaštite šticećenih objekata i prostora i dr.

⁹⁶ Novom Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova koju je Vlada RH donijela 13. siječnja 2022. godine (na snazi od 25. siječnja 2022. godine) prijašnji naziv *Služba za osiguranje i zaštitu šticećenih osoba* promijenjen je u *Službu za neposrednu zaštitu*. Stvarni djelokrug poslova nije se bitno mijenjao, iako je sadašnji tekst čl. 120. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a nešto opširniji. (NN 97/2020., 7/2022.)

⁹⁷ Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova od 13. siječnja 2022. godine naziv *Služba za osiguranje i zaštitu šticećenih objekata i prostora* promijenjen je u *Službu za zaštitu šticećenih objekata*. Ova Služba organizira i poduzima pripreme mjere i radnje osiguranja i zaštite šticećenih objekata i prostora na području Republike Hrvatske, obavlja osiguranje te protueksplozijske preglede objekata i prostora u kojima šticećene osobe privremeno ili stalno borave, provodi nadzor i pregled osoba i stvari koje se unose u osiguravane objekte i prostore te izvršava druge mjere i radnje sukladno sa čl. 121. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a. Pravni i stvarni djelokrug poslova nije se mijenjao.

⁹⁸ Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova od 13. siječnja 2022. godine naziv *Služba za osiguranje i zaštitu diplomatskih misija i konzularnih ureda* promijenjen je u *Službu za zaštitu diplomatskih misija*. Služba na temelju sigurnosne prosudbe i načela reciprociteta organizira, koordinira i provodi mjere i radnje osiguranja i zaštite vanjskih zona objekata stranih diplomatskih misija i konzularnih ureda u Republici Hrvatskoj te objekata u kojima se održavaju njihove protokolarnе aktivnosti (čl. 122. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu MUP-a). Pravni i stvarni djelokrug poslova nije se mijenjao.

higijensko tehnološke mjere te druge mjere (čl. 6. st. 1. Uredbe). **Razinu ugroženosti** određuje UPPS na temelju dostavljene sigurnosne prosudbe i podataka drugih državnih tijela (čl. 18. st. 1. Uredbe), a ona može biti **niska**,⁹⁹ **umjerena**,¹⁰⁰ **značajna**,¹⁰¹ **visoka**¹⁰² i **neposredna**.¹⁰³ Razina ugroženosti štićene osobe ima ključnu ulogu u određivanju mjera sigurnosti koje će se poduzimati, broju policijskih službenika i vozila kojima će se koristiti, kao i u opsegu mjera koje će se obuhvatiti planom osiguranja. Elementi na kojima se mjere temelje jesu: opća sigurnost, posebnosti razvoja kriminaliteta, razvoj političke situacije u zemlji i inozemstvu, povod (npr. državnički posjet, političke, kulturne ili sportske priredbe i sl.), funkcija i važnost koje osoba ima u javnome životu, vrsta, sadržaj i pouzdanost ugroženosti te ciljevi mogućih počinitelja ili grupa počinitelja.¹⁰⁴

Ukupan sustav osiguranja štićenih osoba može se opisati izrekom kako je osiguranje štićene osobe *lanac koji je jak onoliko koliko je jaka njegova najslabija karika*. Karike u lancu sačinjavaju policijski službenici uključeni u cjelokupan sustav osiguranja, a službenici neposrednog osiguranja koordiniraju i provode osiguranje štićene osobe tijekom njezinih službenih i privatnih obaveza. Pri tome se moraju prilagoditi pravilima službe poštujući načela razmjernosti i ekonomičnosti; istovremeno održavajući najviši stupanj sigurnosti štićene osobe. Iz navedenog proizlazi kako je osiguranje štićene osobe složen, iznimno zahtjevan i dinamičan proces koji umnogome ovisi o sposobnostima policijskih službenika koji se moraju prilagoditi svim izazovnim situacijama, a iz okoline moraju opažati sve potencijalne sigurnosne rizike. Ako o svim karikama u lancu ovisi učinkovitost osiguranja i zaštite, onda su osobne karakteristike službenika osiguranja nijanse koje mogu presuditi u kritičnim trenucima. O njihovu izboru i traženim osobinama nećemo detaljnije pisati, ali je potrebno naglasiti kako ti policijski službenici moraju zadovoljiti stroge kriterije izdržljivosti te tjelesne i psihičke spremnosti.

Ako bismo cjelokupan sustav osiguranja štićenih osoba željeli pojednostavljeno prikazati kao hodogram postupanja, on bi izgledao ovako:

Trasa kretanja (motorizirana pratnja) → radno mjesto (vanjsko i unutarnje osiguranje) → službene aktivnosti (vanjsko, unutarnje i neposredno tjelesno osiguranje) → privatne aktivnosti (neposredno tjelesno osiguranje) → mjesto stanovanja (vanjsko i unutarnje osiguranje).

⁹⁹ Niska razina ugroženosti – ne postoje saznanja koja bi ukazivala na osnovanu sumnju za napad na štićenu osobu, objekt i prostor (čl. 18. st. 2. Uredbe).

¹⁰⁰ Umjerena razina ugroženosti – ne postoje saznanja koja bi ukazivala na osnovanu sumnju za napad na štićenu osobu, objekt i prostor, ali postoji potencijalna ugroženost s obzirom na čimbenike povezane sa štićenom osobom, objektom i prostorom (čl. 18. st. 3. Uredbe).

¹⁰¹ Značajna razina ugroženosti – postoje određena saznanja obavještajnog ili sigurnosnog konteksta koja ukazuju na to da bi štićena osoba, objekt i prostor mogli biti prioritetne mete napada (čl. 18. st. 4. Uredbe).

¹⁰² Visoka razina ugroženosti – postoje određena saznanja obavještajnog ili sigurnosnog konteksta ili nedavna teroristička aktivnost koja ukazuje na to da bi štićena osoba, objekt i prostor mogli biti visoko prioritetne mete napada (čl. 18. st. 5. Uredbe).

¹⁰³ Neposredna razina ugroženosti – postoje određena saznanja obavještajnog ili sigurnosnog konteksta koja ukazuju na to da će se izvršiti napad na štićenu osobu, objekt i prostor (čl. 18. st. 6. Uredbe).

¹⁰⁴ Grigoleit, B., Štrk, D., Wulff, P. S. (2005). *Taktika policijskog postupanja*, Zagreb, MUP RH, str. 124-125.

5. ZAKLJUČAK

Neposredno osiguranje šticećenih osoba oduvijek je izazivalo interes javnosti, i zbog atentata koji su značajno utjecali na svjetsku povijest, i zbog činjenice da se radi o policijskim službenicima koji imaju uvid u život najutjecajnijih osoba u državi. Interes javnosti je konstantan, kao i ugroženost šticećenih osoba koja može biti manja i veća, a odgovornost policijskih službenika osiguranja raste proporcionalno ugroženosti. Na primjeru nekih povijesnih atentata može se očitovati nužnost osiguranja najviših državnih dužnosnika jer su posljedice njihove eliminacije dalekosežne i nadilaze vrijeme u kojem su se odvili.

Policijska ustrojstvena jedinica zadužena za neposredno osiguranje primjenjuje raspoložive policijske ovlasti u svrhu zaštite života šticećenih osoba. Nesumnjivo se radi o izuzetno zahtjevnoj zadaći – očuvanju sigurnosti i tjelesnog integriteta najviših državnih dužnosnika – koja se izravno reflektira na očuvanje državne sigurnosti i stabilnosti ustavnopravnog poretka. Iako se na prvi pogled može činiti kako se svrha zaštite njihova života ispunjava sama u sebi, ova druga svrha zaštite državnih institucija svakako nadilazi granice prve svrhe. Iz navedenog proizlazi da osiguranje i zaštita šticećenih osoba svoju najvažniju zadaću ispunjavaju očuvanjem stabilnosti državnog poretka nositelji čijih institucija šticećene osobe jesu. Šticećene osobe kao nositelji vlasti jesu promjenjivi i zamjenjivi, ali država kao entitet mora opstati i ostati sigurna i stabilna u svim mogućim situacijama i ugrozama. Ne bi bilo ispravno označiti određeni policijski posao kao važniji ili manje važan, ali posao zaštite najviših državnih dužnosnika, nositelja državnih institucija, zasigurno predstavlja krunu policijskog posla u čijoj je srži uvijek čuvanje života drugih, očuvanje javnog poretka i sigurnost svih građana. Destabilizacija državnog ustrojstva može biti motiv pokušaja eliminacije i napada na najviše državne dužnosnike. Stoga očuvanje sigurnosti šticećenih osoba treba promatrati prije svega kroz prizmu očuvanja nacionalne sigurnosti i sigurnosti svih njezinih državljana. Napad na osobu na vlasti nužno dovodi do unošenja straha među građane i narušavanja postojećih struktura države, a to su okolnosti koje čine sastavni dio terorističkog djelovanja.

LITERATURA

Članci i knjige

1. Bingham, S. J. (1997). *The praetorian guard in the political and social life of Julio-Claudian Rome*, Retrospective Theses and Dissertations, University of British Columbia, dostupno na: <https://open.library.ubc.ca/collections/ubctheses/831/items/1.0099480>, pristupljeno 28. 07.2021.
2. Bjeličić, I., Solomun, D. (2011). Elementi sustavne analize atentata i sigurnosti šticećenih osoba, *Zagreb, Policija i sigurnost*, 20(1), str. 14-31.
3. Božinović, D. (2016). *Globalna sigurnost*. Narodne novine, Zagreb.
4. Buzan, B. (1983). *People, States and Fear – The National Security Problem in International Relations*. Second edition. Wheatsheaf Books LTD. Brighton.
5. Cilinger-Tepeš, Lj. (1965). *Informacija o atentatima i mjerama zaštite istaknutih državnika*, Zagreb: RSUP, Ured za kriminološka ispitivanja.

6. Ciment, J. (2015). *World Terrorism: An Encyclopedia of Political Violence from Ancient Times to the Post-9/11 Era*. Second edition. Volume 1-3. Routledge.
7. Derenčinović, D. (2005). *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
8. Družeta, K., Vučetić, V. (2009). Bazični i specifični testovi kondicijske pripremljenosti u Oružanim snagama. *Kondicijski trening*, Zagreb, br. 2, str. 74-80.
9. Eccles, R. G., Newquist, S. C., Schatz, R. (2007). Reputation and its risks. *Harvard Business Review*, 85(2), 104.
10. Gordon, T. (2010). *Gideon's Spies: The Inside Story of Israel's legendary Secret Service*. JR Books Ltd, dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=n9bYAgAAQBAJ&pg=PT214&lpg=PT214&dq=Mehmet+Ali+Agca+homeini>
11. Grigoleit, B., Štrk, D., Wulff, P. S. (2005). *Taktika policijskog postupanja*, Zagreb, MUP RH
12. Gržin, M., Marić, A. (2018). Pravna regulacija bespilotnih letjelica i mjere sprječavanja zlouporabe u Republici Hrvatskoj s policijskog aspekta. *Policijska i sigurnost*, 27(1/2018), str. 146-165.
13. Honey, G. (2009). *A Short Guide to Reputation Risk* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315263618>
14. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=54583>
15. Jurilj, L. (2017). Država kao subjekt međunarodnoga prava s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu. *Mostariensia*, vol. 21, br. 2, str. 117-134., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/206154>
16. Kalem, D. (2012). Ovlašti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite. *Sigurnost*, 54 (1), str. 45-54. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79200>.
17. Karas, Ž. (2015). Sudska praksa o zakonitosti dokaza: tajno snimanje sugovornika; vaganje nezakonitih dokaza; snimka nadzora. *Policijska i sigurnost*, 24(4/2015), 348-360.
18. Knight, P. (Ed.). (2003). *Conspiracy theories in American history: An encyclopedia* (Vol. 1 – A-L). ABC-CLIO.
19. Kolar-Dimitrijević, M. (2018). Višestruki razlozi atentata na vođu HSS-a Stjepana Radića 1928. godine (U povodu obilježavanja 90-godišnjice atentata u Narodnoj skupštini u Beogradu). *Cris*, XX (1), str. 5-15. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/216396>
20. Martin, M., & Owen, T. (Eds.). (2013). *Routledge Handbook of Human Security* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315885926>
21. Modly, D., Šuperina, M., Korajlić, N. (2008). *Rječnik kriminalistike*, Strukovna udruga kriminalista, Zagreb.
22. Moratić, Z., Ahčić, J. (2015). *Bliska zaštita VIP ličnosti*, Sarajevo, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije univerziteta u Sarajevu, Sarajevo: PERFECTA.
23. Muñoz, Heraldo (2013). *Getting Away with Murder: Benazir Bhutto's Assassination and the Politics of Pakistan*. W. W. Norton & Company.
24. Newton, M. (2014). *Famous Assassinations in World History: An Encyclopedia* (2 volumes), Volume 1: A-P. ABC-CLIO.
25. Paris, R. (2001). Human security: paradigm shift or hot air?. *International security*, 26(2), pp. 87-102, dostupno na: <http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/016228801753191141>
26. Pilipović, V., Daničić, M. (2017). *Telohranitelj, nov statusni simbol - profesionalni izazov*. *Civitas*, 7(1), str. 32-49.

27. Power, D. J. (1988). Assassination. *Police J.*, 61.
28. Rapoport, D. C., Weinberg, L. (Eds.). (2013). *The democratic experience and political violence*. Routledge, London.
29. Rees, B. (2012). Living through American civil war. Dostupno na: <https://books.google.hr/books?id=LFAT-rLMr0kC&pg=PT62&lpg=PT62&dq=John+Parker+Star+Saloon&source>
30. Snyder C.A. (1999). *Contemporary Security and Strategy*. In: Snyder C.A. (eds) *Contemporary Security and Strategy*. Palgrave, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-27359-1_1
31. Spalević, Ž., Konatar, L. (2019). Ugrožavanje državnih dužnosnika u Crnoj Gori. *Policijska i sigurnost*, 28(3/2019.), str. 255-269.
32. Vidušić, E. (2002). *Sudbonosne minute – terorizam 1972.–2002.*, Naklada Bošković, Split.
33. West, N. (2017). *Encyclopedia of Political Assassinations*, Rowman & Littlefield, London.
34. Wilkinson, P. (2002). *Terorizam protiv demokracije – Odgovor liberalne države*, Golden marketing, Zagreb.
35. Williams, P. D. (Ed.). (2012). *Security studies: An introduction*. Second edition. Routledge.

Zakoni i drugi propisi

1. Prijedlog uredbe o dopuni Uredbe o određivanju štićenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, Vlada RH, Zagreb, 26. studenoga 2020.
2. Uredba o određivanju štićenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, NN 46/13., 103/14., 151/14., 10/16., 99/16. i 131/20.
3. Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova, NN 97/2020., 7/2022.
4. Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 05/14.
5. Zakon o policiji, NN 129/00.
6. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09., 92/14., 70/19.
7. Zakon o privatnoj zaštiti, NN 129/20.
8. Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske, NN 79/06., 105/06.
9. Zakon o sigurnosti prometa na cestama, NN 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15., 108/17., 70/19., 42/20.
10. Zakon o sustavu domovinske sigurnosti, NN 108/2017.
11. Zakon o unutarnjim poslovima, NN 29/91.

Internetski izvori

1. <https://www.theguardian.com/world/blog/2008/dec/15/georgebush-iraq>
2. <https://www.washingtonpost.com/nation/2018/12/14/years-ago-an-iraqi-journalist-threw-his-shoes-george-w-bush-instantly-became-cult-figure/>
3. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/8451402/German-president-pelted-with-eggs.html>
4. <https://www.bbc.com/news/world-europe-19765533>

Abstract

Jurica Jurjević, Silvija Pejaković-Đipić

Police aspects of the security of protected persons

The authors have studied the security of the highest state officials, which is in the function of protecting state institutions. The security system of a democratic state must provide adequate protection and security to persons who are, according to domestic and international legislation, designated as protected persons. Due to its confidential nature and the small number of police officers who perform it, this type of police work is inaccessible to a wider circle of the police profession and the public as a whole. The authors consider the theoretical elements of security and protection with the aim of bringing it closer to other security stakeholders. The concept and categories of the protected person, the goal and purpose of their security and the type of threats are defined, with special reference to assassinations as the most serious forms of threat. A concise historical overview of the world's most famous assassinations places emphasis on the context of the time in which they occurred and influenced future developments on a regional and global scale. The authors have studied the historical development of police protection of protected persons in Croatia, the legal framework and police powers, as well as the position and tasks of the Croatian unit in charge of the security of protected persons in the Ministry of the Interior (Directorate for Special Security Affairs).

Keywords: protected person, close protection, security, assassination, terrorism, state official.